

Bülent Usta

bulusta@gmail.com

Farklılıktaki uyum

Herkes, sonu gelmeyen bir çöküşü izliyor sanki televizyonda, canlı yayınlanan... Uzmanlar çöküşü değil de, anketlerdeki oy oranlarını analiz ediyorlar. Seçimlere az kaldı ve kimse ne olacağını bilmiyor. Bir süredir zaten kimse ne olacağını bilmiyor, sadece oluyor. Ama bir şeyler olduğu zaman da, gerçekte ne olduğu tam olarak bilinmiyor; herkes bir şey söylüyor, söylenen her söz de sanki hiç söylenmemiş gibi çabucak unutuluyor. Bu çöküşün nedeni, sadece ekonomik ve siyasal açıdan anlaşılabilir mi? Çöken sadece kurum ve kuruluşlar mı?

Axel Honneth, İthaki Yayınları'ndan çıkan "Bizdeki Ben" adlı kitabın bir yerinde, Freud'un ve Adorno'nun kitle psikolojisiyle ilgili görüşlerini tartışıyor. Freud'un

toplumların her şeye gücü yeten lider figürüne neden ihtiyaç duyduğuna dair görüşlerine Adorno'nun katkısını... Adorno, insanlardaki güçlü lidere boyun eğme hevesinin sadece grubun psikolojik ortamından kaynaklanmadığını ileri sürüyor. Honneth, bu tespiti psikanalist Kernberg'in görüşlerini de katarak, grupların patolojikleşmesini, tamamlanmamış ayrılma süreçleri ve ilkel idealleştirme düzeyinde takılı kalmış bir kişilik tipinin yaygınlaşmasıyla ilişkilendiriyor. Yani birey olamamış, içindeki iyi ve kötü yanları kaynaştıramamış, lideri bütünüyle iyi ve güçlü, kendisini de kusurlu ve yetersiz olarak gören, ama kendi yetersizliğini ötekileştirdiği kişi ve gruplara yansıtarak var olmaya çalışan insanların oluşturduğu grupların patolojisini...

Bu ayrışma meselesi, o kadar mühim ki... **YKY**'den çıkan Julia Kristeva ve Philippe Sollers'in "Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak Evlilik" adlı kitabında Sollers, 'çift' sözcüğünden hiç hazzetmediğini söylüyordu: "Nefret ettiğim bir edebiyatı hatırlatıyor. Julia ile ben, biz evliyiz, tamam ama her birimizin ayrı bir kişiliği, adı, etkinlikleri, özgürlüğü var. Aşk, ötekini bir öteki olarak tam

anlamıyla kabul etmektir. Eğer bu öteki size çok yakınsa, ki durum budur, bana göre esas olan farklılıkta uyuma dayanmaktadır." Bu uyum yakalanamadığında, evlilikler de çöküyor, sistemler gibi.

Bu uyumu yakalamak, birey olmak, kolay bir şey mi? İktidar değişince, bir büyü yapılmışçasına her şey düzelecek mi? Rein Raud ile Zygmunt Bauman'ın "Benlik Pratikleri kitabındaki tartışmasını hatırladım. Raud, günümüz insanının hemen bir sonuç, tatmin arayışı içinde olmasından yakınıyordu. Birey olmanın, kendini gerçekleştirmenin, disiplin ve çok çalışma gerektirdiğini ve ödülün her zaman ufukta ve uzun vadede ulaşılabilecek bir şey olduğunu söylüyordu. Bauman ise, bu yaklaşıma itiraz ederek, kendini gerçekleştirme çabalarının sürekli kendini geriye çeken ufkun hiç bitmeyen takibinden ibaret olamayacağını söylüyordu. Elimizde bizi doğru yola götürecek bir harita mı vardı ki? Okyanustaki bir gemi gibi, pusulamız ya da cayroskopumuz mu vardı? Sıkı sıkıya sahiplenilmiş, sabitlenmiş ve sistematik olarak üretilen bir benlik modelinden ziyade, her daim bükülebilir, yakında ortaya çıkacağı ve öğrenileceği

düşünülen alternatiflerle deneyler yapılmasına daima alan bırakan bir benlik modeli öneriyordu. Raud'un bahsettiği, o büyük emeklerle ve ufka göre kendini gerçekleştirme, dünyanın daha yavaş değiştiği zamanlara aitti. Tutarlılıktan ziyade esnekliği önemli olan; hayat yolculuğu sırasında güzergâh ve araç değiştirebilme kabiliyeti...

Siyaset, tam da böylesi bir esnekliği dayatıyor bugün; kimlikleri sabitlemeye ve onlar üzerinden güç elde etmeye çalışan iktidarların karşısında. Siyaset, benlik modellerinden ayrı düşünülemez bu yüzden. Toplumları oluşturan bireylerin patolojileri, siyasetle doğrudan ilişkili. Bu yüzden çöken sadece kurum ve kuruluşlar değil, iktidarın, bireylere neyin doğal ve o doğallığa nasıl bir yaşam tarzının uygun olduğuna dair fikirleri de... Bireylerin tek tek ve ortak bir biçimde akıl yürütme faaliyetlerini engelleyen bütün bu medya ve yaratılan baskı atmosferi, bu çöküşün asıl müsebbibi. Çözüm de yine burada aranmalı, bireylerin tek tek ve ortak bir biçimde akıl yürütebilmesini sağlayacak medya ve ifade özgürlüğünde, farklılıklardaki uyumda...